

Skovdyrkeren

Nr. 58 - Februar 2019

**Bævere har raseret
fire hektar vestjysk skov**

Attraktiv pulje
til nye søer

Sydjyske egetoppe
til Holland

Juletræspriserne forblev
uændrede i 2018

SKOVDRYRKERNE

Kort nyt 2

Bævere hænger vestjysk skov 4

Jørgen købte skov på auktion 8

Sådan gik juletræssalget 9

Lønsom flisproduktion 10

Nye søer til padderne 12

Attraktiv pulje til nye søer 14

Ny vidensportal om skovbrug 16

Sydjyske egetoppe til Holland 18

Skovdyrkerne kom styrket igennem 2018 20

Forsidebilledet:

Den vestjyske skovejer Jørgen Jensen oplever alvorlige problemer med bævere. Dyrene har raseret omkring fire hektar af hans skov.
Foto: Jens Mathiasen

Udsigt ved Geding, nord for Århus, hvor der skal rejses skov. Foto: Naturstyrelsen

Ny stor skovrejsning ved Aarhus

Miljø- og Fødevarerministeriet, Aarhus Kommune og Aarhus Vand indgår et nyt samarbejde om at rejse cirka 550 hektar ny skov. Det bliver det største sammenhængende naturområde i byens historie.

Af Jens Mathiasen

Der skal rejses cirka 550 hektar ny skov ved Aarhus. Det sker med en ny aftale imellem Miljø- og Fødevarerministeriet, Aarhus Kommune og Aarhus Vand.

Det er Solbjerg, True og Geding Skov, som kommer til at vokse med cirka 550 hektar tilsammen, oplyser Naturstyrelsen. Aftalen sikrer, at grundvandet i disse områder beskyttes.

Dermed opstår det største sammenhængende naturområde i byens historie fra Geding Skov i nord til Brabrandssøen og Årslev Engso i syd.

- Den nye samarbejdsaftale sender Aarhus direkte ind i den grønne superliga. Vi giver aarhusianerne meget mere natur tættere på deres hjem, siger Jakob Ellemann-Jensen om den nye aftale.

Samarbejde i årtier

Rådmand for Teknik og Miljø i Aarhus Kommune, Bünyamin Simsek, er også tilfreds med aftalen.

- Med 5.000 flere borgere hvert år, skal vi i Aarhus Kommune også skabe meget mere natur. Med dette samarbejde gør vi rigtig meget godt for både vores drikke-

vand, for naturen og for aarhusianernes mulighed for at udfolde sig, siger rådmanden.

Miljø- og Fødevarerministeriet, Aarhus Kommune og Aarhus Vand har i knap 30 år samarbejdet om at få mere skov til Aarhus.

Skovarealet er siden 1990 vokset fra cirka fem procent til omkring 11 procent. Målet er at nå 17 procent i 2030.

Samarbejdsaftalen

- Den nye samarbejdsaftale gælder ti år frem.
- Formålet er at øge grundvandsbeskyttelsen i områderne Geding Skov, True Skov og Solbjerg Skov.
- Aftalen om udvidelsen af skovene skaber det største sammenhængende naturområde i Aarhus' historie
- Der kan komme flere opkøb i Geding og True Skov, så skovene fremover kan blive op til cirka 1000 hektar. Ved Solbjerg er der planlagt opkøb på op til cirka 300 hektar.
- Alle arealopkøb er baseret på frivillige aftaler med lodsejere.

Kilde: Naturstyrelsen

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry
www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow
Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Vestjysk skovejer vandt hotelophold

Vinderen af Skovdyrkerens Agromek-konkurrence er fundet.

Af Jens Mathiasen

Det blev den vestjyske skovejer og kvæglandmand Kristian Sloth, som vandt Skovdyrkerens konkurrence på Agromek.

På messen udloddede Skovdyrkerne et hotelophold til skovejere med et konkret projekt i tankerne, hvor Skovdyrkerne kan hjælpe.

Kristian Sloth fik gavekortet overrakt i midten af januar, og ved samme lejlighed blev han nyt medlem af Skovdyrkerforeningen Vestjylland.

- Min kammerat er godt tilfreds med Skovdyrkerens rådgivning. Det var faktisk ham, som anbefalede mig, at jeg skulle blive medlem, sagde han ved overrækkelsen.

Kristian Sloth er kvæglandmand, men har også en ejendom på 23 hektar i den nordvestlige del af Stråsøkomplekset nær Ulfborg. Her er cirka 10 hektar med skov, natur og sø. Resten består af marker med pil,

græs og korn.

- Jeg besøgte Skovdyrkerens stand på Agromek, fordi jeg er interesseret i rådgivning og sparring omkring udviklingen af vores skovejendom. Vi vil gerne have tilplantet yderligere otte hektar med skov. Vi ønsker en spændende skov, som tilgodeser de jagtlige interesser, lyder det fra landmanden.

Konen skal med på tur

Til dagligt er Kristian Sloth kvæglandmand ved Lemvig og driver cirka 100 hektar. Omkring halvdelen af jorden er forpagtet.

Med tiden påtænker han og konen Lisbeth at flytte ud på ejendommen i Stråsøkomplekset.

Det bliver også Lisbeth, som skal med på Hotel Comwell.

- Jeg glæder mig til at invitere min kone Lisbeth med på hotelophold – for det er faktisk hende, der ejer skoven, siger Kristian Sloth.

Landmand og skovejer Kristian Sloth vandt Skovdyrkerens konkurrence og skal nu på hotelophold sammen med sin kone. Han fik gavekortet overrakt af Johan Stubkjær Madsen, der er skovfoged ved Skovdyrkerne Vestjylland.

Træ kan blive til mad

Et norsk forskningsprojekt arbejder på at nedbryde træer til sukkerforbindelser, som blandt andet vil kunne bruges som stabilisator i mad – og til svinefoder. Projektet undersøger, hvordan brunmuldssvampe nedbryder veddet til enkelte sukkerbestanddele. Svampene er blandt de få svampegrupper i verden, som kan nedbryde ligno-cellulose fra træer, skriver træ.dk.

Træ består blandt andet af kulhydratet hemi-cellulose. Bjørge Westereng arbejder ved Norges miljø- og biovidenskabelige universitet. Han er med i projektet og forsker i at udnytte netop dette kulhydrat.

Han oplyser, at hemi-cellulose fra for eksempel gran ligner nogle af de komponenter, der er i madvarer.

- Det lyder måske lidt mærkeligt at bruge træ til mad, men det er faktisk ganske realistisk. I det igangværende projekt har vi blandt andet brugt hemi-cellulose som en ingrediens til grisefoder, oplyser forskeren.

Hemicellulose fra gran indeholder blandt andet kulhydratet mannose. Det er en sukkerforbindelse, der findes i meget mad i form af stabilisatorer.

En ny app kan måle træers højde. Foto: Sveaskog

App kan måle træhøjder

En svensk app kan måle træers højde med stor nøjagtighed. Den er udviklet af innovatøren og iværksætteren Johan Ekenstedt i samarbejde med Sveaskog, skriver træ.dk. Appen er designet til at give en præcis højdemåling af udendørs træer, der er højere end tre meter.

- Vi ved, at skovejerne har et stort behov for at kunne indsamle og sortere data digitalt, siger Johan Ekenstedt, som ved siden af sin iværksætterkarriere også fungerer som en teknologispecialist hos Sveaskog.

Områdechef Peder Israelsson, som arbejder med skovplanlægning i Norrbotten, har med succes afprøvet appen.

- Jeg har sammenlignet appens målinger med en lasermåler, som koster flere tusind kroner, og har fået et lige så godt resultat, fortæller han om sin oplevelse med den nyudviklede app.

Arboreal sigter efter at lancere en anden app i begyndelsen af 2019, som kan måle andre skovrelaterede data. Arboreal Tree Height kan downloades fra app-store allerede nu.

Bævere hærger store arealer i vestjysk skov

I Vestjylland har skovejer Jørgen Jensen store problemer med bævere. Han anslår, at dyrene har raseret i alt fire hektar skov. Bævere burde fjernes fra naturen og indhegnes i et stort nationalt reservat, mener han.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Det ligner mest af alt et gigantisk spil mikado.

Stammer på op til 30 centimeter ligger hultur til bulter, som var de blevet smidt i et bælte langs kanalen i Damgaards Plantage ved Vemb i Vestjylland.

Årsagen til kaosset lever i drængrøften, der går igennem plantagen. Her vurderer Naturstyrelsen, at 15-20 bævere har slået sig ned.

- Se nu stammen der. Det er en 20-årig eg, som vi skulle bruge til gavntræ. Den er gnavet over af bævere, siger skovens ejer Jørgen Jensen og peger på en nedlagt egestamme.

Han anslår, at bæverne har hærget cirka fire hektar i et bredt bælte langs vandløbet.

- Det koster os mange penge. Bæverne fælder vores træer og ødelægger skoven. Værdierne er tabt på hele arealet. Jeg er 20 år bagud med tilvækst på dette areal. Det er ganske frustrerende at se på dyrenes hærger, siger skovejeren.

Raserer stort skovareal

Selvom biologer oplyser, at bævere højest bevæger sig fem til ti meter fra vandløbet, så oplever Jørgen Jensen noget helt andet.

Der er bæverskader på træerne op til 75 meter fra drængrøften.

- På vores areal kan vi se tydelige bæverskader op til 75 meter på hver side af vandløbet. Træerne er raseret i et bredt bælte, og skaderne fortsætter langs hele vandløbet, siger Jørgen Jensen.

Træarterne er blandet løv og nål. Noget af træet skulle være brugt til gavntræ.

- Men det er jo næsten umuligt at håndtere nu. Det ligger hultur til bulter, og vi kan jo ikke engang køre i det med en traktor. Kører du på sådan en blyantspidset stub med et traktordæk, så skal du hjem for at lappe, siger han.

Bævere i naturen

Debatten om bævere i Danmark begyndte tilbage i slutningen af 1990'erne.

I 1999 satte staten de første bævere ud i den danske natur. Dengang blev seks bæverfamilier sat ud i Klosterheden Plantage imellem Struer og Lemvig.

Kort tid efter udsættelsen begyndte der at komme klager fra berørte lodsejere. I løbet af årene har bæverne flere gange været genstand for voldsom debat.

Naturstyrelsen vurderer nu, at dyrene

Mange træer er fældet 30 centimeter over jorden. Tilbage står en blyant-spidsset stub. Her viser skovejer Jørgen Jensen stubben fra en 20-årig eg, som er gnavet over af bævere.

har formeret sig, så der eksisterer omkring 200 bævere i og omkring Klosterhedens søer og vandløb.

Om bævere

- I 1999 satte staten seks bæverfamilier ud i Klosterheden Plantage.
- De 18 dyr har formeret sig, så der nu lever omkring 200 individer i og omkring Klosterhedens søer og vandløb.
- Bævere lever i små familiegrupper, der som regel består af forældrene, deres et år gamle unger samt et nyt kuld unger.
- I dag er bæverne totalfredet, hvilket har betydet, at den europæiske bestand er oppe på over en million bævere.

Kilde: Naturstyrelsen

Svært at holde vandløb åbne

Damgaards Plantage ligger omkring 20 kilometer fra Klosterheden Plantage. Skovejeren Jørgen Jensen forklarer, at det er flere år siden, at bæverne slog sig ned i afvandsgrøften i skoven.

Han viser en stor bunke grene længere fremme ved grøften.

- Lige her er dyrene meget aktive. Det kan vi se på den store mængde materiale, som dyrene samler sammen. De bygger konstant dæmninger i vandløbet. Jeg overdriver ikke, når jeg siger, at vi renser det op den ene dag - og allerede dagen efter bygger dyrene dæmninger igen, siger Jørgen Jensen.

Grøften afvander fra 50 hektar landbrugsjord.

- Grøften skal jo fungere, så vandet kommer væk fra markerne. Men det er en konstant kamp at holde den åben og fri

for dæmninger, siger Jørgen Jensen.

Det er Naturstyrelsens medarbejdere, som oprensede vandløbet. Det er en del af den aftale, der blev lavet, da bæverne blev sat ud i naturen i 1999.

- Styrelsens medarbejdere kommer to gange om ugen og oprensede vandløbet. Men det skal nok øges til tre gange ugentligt. Med den frekvens bliver der jo brugt store summer på at rense op alene i min grøft, siger han.

Skovejeren tilføjer, at der ikke er lov hjemmel til nogen former for regulering eller jagt på dyrene.

- Man kan sætte strøm til vandet. Men det virker ikke særligt godt. Det eneste effektive er at få dem helt væk, siger han.

Må have dem ind i reservat

Jørgen Jensen kan ikke få øje på de positive effekter ved bævere i naturen. Han ➔

Bæverne er meget aktive med at bygge dæmninger. Jørgen Jensen er nødt til at få grøften oprenset flere gange om ugen for at sikre vandføringen.

➔ ønsker dyrene fjernet fra den vilde danske natur.

- Det er vi simpelthen nødt til. Problemerne er for store. De ødelægger skov og vandløb for enorme værdier. Efter min mening er det eneste rigtige at få dem indfanget og fjernet fra naturen. Staten satte dem ud i 1999. Derfor må staten fjerne dyrene igen, siger han.

Jørgen Jensen foreslår, at myndighederne i stedet indhegner et stort reservat til bæverne i Klosterheden Plantage.

- Indfang dyrene og slip dem ud i et indhegnet reservat, hvor de kan trives. På den måde undgår vi problemerne med dyrene i den danske natur. I reservatet kan interesserede se dyrene udfolde sig, uden at det skaber problemer for private lodsejere, siger Jørgen Jensen.

Efterlyser politisk handling

Jørgen Jensen oplever, at mange vestjyske landmænd og skovejere har problemer med bæverne. Derfor håber han på, at politikerne tager affære.

- Det er fuldstændig uholdbart på den lange bane, at vi skal generes så voldsomt af dyr, som staten selv har sat ud i naturen. Ved at fortælle vores historie, håber jeg på, at politikerne får øjnene op for problemerne og ændrer lovgivningen, si-

ger Jørgen Jensen.

Han frygter at problemet kun bliver værre, hvis der ikke snart sker noget.

- Bæverne yngler, og der kommer hele tiden flere individer. Politikerne må vågne op og løse problemet, inden det er for sent, lyder opfordringen fra Jørgen Jensen.

Bæverne skal kunne fjernes

En ny forvaltningsplan for bævere er på vej. Som en del af arbejdet er der nedsat en arbejdsgruppe, som via Vildtforvaltningsrådet har givet anbefalinger til miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen.

Dansk Skovforening er repræsenteret i gruppen.

- Skovejere eller myndighederne skal

kunne fjerne bæverne ved at fange dem i fælder eller ved regulering. Det skal være muligt i de tilfælde, hvor bæverne forvolder skade på private arealer, siger Peter A. Busck, der er Dansk Skovforenings repræsentant i arbejdsgruppen.

Han mener, at det haster med at få planen klar.

- Bæverne spreder sig længere og læn-

gere væk fra de oprindelige tiltænkte statslige arealer, hvor den blev udsat. Det skaber store gener og på sigt tab for de ramte skovejere, siger Peter A. Busck.

Plan kommer i år

Skovdyrkeren har kontaktet Miljø- og Fødevareministeriet for at få svar på, hvornår den nye plan er klar. Ministeriet henviser

Skovejer Jørgen Jensen ønsker bæverne indfanget og flyttet til et indhegnet reservat i Klosterheden Plantage.

Bevoksningen er raseret i et bælte langs drængrøften.

Lodsejer fortsætter bæverkamp trods tabt retssag

Debatten om bævere i den danske natur blussede op igen for få uger siden. Det skete, da Find Andersen-Fruedahls bæversag blev prøvet ved Vestre Landsret i Holstebro.

Find Andersen-Fruedahl har sagsøgt staten for de skader, som bæverne har forårsaget i hans skov.

Men staten skal ikke erstatte skaderne. Det slog landsretten fast 15. januar og stadfæstede dermed en tidligere dom ved byretten i Holstebro.

- Jeg er selvfølgelig skuffet over dommen. Det er klart. Men jeg vidste godt, at det ville blive svært. Kun ganske få personer får medhold i sager anlagt imod staten. Det er jo den lille mand imod systemet, siger Find Andersen-Fruedahl til Skovdyrkeren.

Lovgivningen skal ændres

Find Andersen-Fruedahl vil nu overveje, hvad næste skridt bliver.

- Jeg vil gennemgå sagen med min advokat. I fællesskab finder vi ud af, hvordan vi bedst kæmper videre med sagen. Det er helt afgørende, at vi får

ændret lovgivningen. Måske bliver næste skridt at fortsætte kampen ved at forsøge at få politikerne i tale, siger han.

Raseret stort område

Find Andersen-Fruedahl er skovejer med i alt 30 tønder land og bor imellem Lemvig og Holstebro. Han er nabo til Klosterheden Plantage, hvor bæverne i sin tid blev sat ud.

Han forklarer, at bæverne har raseret omkring fire tønder land skov og har ødelagt værdier for flere hundrede tusinde kroner. Det er de ødelæggelser, som han har ønsket, at staten skulle erstatte.

- Jeg begyndte at klage til myndighederne allerede i 2002. Der er sket mange skader siden dengang. Mit mål med retssagen har været at få staten til at renovere de områder, som bæverne har ødelagt, forklarer han.

Men selvom sagen nu er tabt, så fortsætter han kampen.

- Vi vestjyder giver jo ikke bare lige sådan op, fordi nogen spænder ben, lyder det fra Find Andersen-Fruedahl.

til et svar som miljø- og fødevarerminister Jakob Ellemann-Jensen gav 31. oktober i Miljø- og Fødevarerudvalget.

- Den nye bæverforvaltningsplan er under udarbejdelse, og jeg forventer, at der vil foreligge en ny forvaltningsplan i løbet af 2019, sagde Jakob Ellemann-Jensen.

Jørgen Jensen har ansat Bent Albertsen til at passe skoven.

Jørgen Jensen opnåede det vindende bud på Nees Skov Vest på 41 hektar og blev dermed skovejer.

Senere er der købt endnu en skov til på 17 hektar.

- Den ligger ikke ret langt fra vores oprindelige skov, og derfor passer den godt ind i driften. Vi kan opretholde god logistik i opgaverne i skovene, da der blot er halvanden kilometer imellem vores to skove, siger Jørgen Jensen.

En skovmand udfører arbejdet

Jørgen Jensen er medlem af Skovdyrkerne og benytter foreningens rådgivning. Men han har et stykke vej fra bopælen i Ringkøbing til sine vestjyske skove, der er placeret nord for Vemb.

Derfor har han ansat Bent Albertsen til at klare mange af opgaverne i skovene. Bent er pensionist og midt i 70'erne.

- Bent og jeg har kendt hinanden i mange år. Han varetager mange af opgaverne i skoven for mig. Det er fantastisk at have en dygtig og selvkørende mand som ham. Han har godt fat om opgaverne, forklarer Jørgen Jensen.

Skovene skal dyrkes

Skovene består af blandede arter, hvor der både indgår løv og nål. For Jørgen Jensen er det vigtigt, at der er drift i skovene.

- Vi vil dyrke skovene. Vi vil have en produktion, og vi skal have aktiviteterne i skoven til at give plus. Vores mål er at effekterne fra skoven kan betale for de

operationer, der skal til for at holde skoven sund og i god vækst, siger Jørgen Jensen.

Op til jul blev der blandt andet tyndet i en egebevoksning, og der blev lagt spor ind i bevoksningen.

Jørgen købte statens skov på auktion

Jørgen Jensen har altid interesseret sig for skov og natur. Da staten solgte ud af sine vestjyske skove, slog han til.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Jørgen Jensen er et naturmenneske. Han nyder skov og natur, og derfor vakte det hans interesse, da staten tilbage i 2006 ville sælge ud af sine vestjyske skove.

- Jeg så i avisen, at staten havde fem skove til salg i Vestjylland. Skovene var til salg, fordi man skulle rejse penge til nye skovrejsningsprojekter på Sjælland, siger Jørgen Jensen.

Muligheden for at blive skovejer, ville han ikke lade passere forbi.

- Jeg har altid været interesseret i skov og natur. Vi havde en økonomisk mulighed for at investere i de skove, der blev udbudt til salg. Derfor slog vi til, siger Jørgen Jensen, som til dagligt bor i Ringkøbing, hvorfra han driver autohandel og har udlejningsejendomme med mere.

Gav bud på flere skove

Da budene skulle afgives, var der helt specifikke regler.

- Vi skulle igennem flere budrunder. Men hvis man ville være med i opløbet, så

var det vigtigt, at man havde afgivet bud i første runde, siger Jørgen Jensen.

Han bød derfor på Nees Skov Vest og Nees skov Øst med flere.

- Vi bød på i alt fire ud af fem skove. Hvis man havde højeste bud på mere end en skov, så kunne man selv vælge hvilken skov, man ønskede. Man var altså ikke bundet til flere skove, forklarer Jørgen Jensen.

Priserne forblev uændrede i 2018

Det lykkedes at undgå prisfald i juletræssæsonen 2018, selvom markedet var udfordret af blandt andet et stort udbud, oplyser direktør i Green Product. For producenter af klippegrønt kostede tørken dyrt.

Af Jens Mathiasen

Juletræssæsonen 2018 er afsluttet, og resultatet blev stabile afregningspriser til juletræsdyrkerne. Den ventede markedsvendning med små prisstigninger udeblev.

Det oplyser Brian Boeberg, der er direktør for Skovdyrkerens eksportselskab Green Product.

- Vi havde håbet på en markedsvendning med små prisstigninger i år. Den udeblev desværre. Markedet var også i år præget af et stort udbud på europæisk plan, og det lagde en dæmper på priserne, siger Brian Boeberg.

Han tilføjer, at det heldigvis lykkedes at undgå prisfald, selvom omkostninger til logistik og til oparbejdning er steget siden sidste sæson.

Udfordringer i branchen

Direktøren forklarer, at hele branchen har haft udfordringer i den forgangne sæson.

Flere ting spiller ind.

- Blandt andet oplevede vi, at usikkerheden ved Brexit påvirkede eksporten til England negativt. I Frankrig var der i flere større byer blokader forårsaget af "de gule veste" hvilket vanskeliggjorde eksporten til dette marked, siger Brian Boeberg.

Han tilføjer, at på det tyske marked åbnede der flere nye salgssteder end tidligere. Det skærpede konkurrencesituationen og lagde et ekstra pres på priserne.

- Derudover oplevede vi, at en af de tyske discountkæder tilbød træer til 9,99 euro. Den lave pris smittede lokalt også af på salget på de tyske studepladser, forklarer Brian Boeberg.

De mange udfordringer i løbet af sæsonen betyder, at Green Product har lidt usolgte træer.

- Vi har nogle paller træer stående, som vi ikke fik solgt. De skal nu destrue-

Juletræssæsonen 2018 bød på uændrede priser til medlemmerne. Billedet er fra en kultur ved Skanderborg. Foto: Brian Boeberg.

res. Det er ærgerligt, og det skaber selvfølgelig ikke det stærkeste udgangspunkt, når vi skal i gang med at forhandle kontrakter med kunderne i den nye sæson. Men sådan er vilkårene lige nu i markedet, siger Brian Boeberg.

Begrænsede konsekvenser

Sommerens voldsomme tørke var en jokers i juletræsbranchen, men den skabte ikke så store bevægelser i markedet som frygtet.

- Det viste sig, at tørken generelt ikke skabte så store problemer, som vi havde frygtet, men desværre blev enkelte lokale juletræskulturer hårdt ramt, siger Brian Boeberg.

På positivsiden sikrede tørken, at der var mindre algeangreb på træerne end normalt.

- Men da først efteråret meldte sin ankomst, så kom algerne også. I nogle kulturer så vi, at algerne udviklede sig meget hurtigt, siger Brian Boeberg.

For den kommende sæson-2019 forventer Green Product fortsat et stort udbud på det europæiske marked.

- Markedsituationen er fortsat vanskelig, og vores medlemmer må væbne sig med tålmodighed, siger Brian Boeberg.

Tørke fik konsekvenser for pyntegrønt

Tørken fik til gengæld store konsekvenser for producenterne af klippegrønt.

- Vi kunne tidligt i sæsonen konstatere at pyntegrønt vejede mindre end normale år. Der skulle derfor i gennemsnit cirka 20 procent flere grene i hvert bundt. Samtidig var der i mange kulturer også skader i grenene. Udbyttet i den enkelte kultur var derfor ofte væsentligt lavere end forventet ved sæsonstart, forklarer Kristian Løkke Kristensen, der er forstfuldmægtig ved Skovdyrkerne Midt.

Det øgede antal grene og sorteringsarbejdet medførte, at klippepræstationerne faldt.

- Klippefolkene kunne slet ikke oparbejde i det samme tempo, som de plejer. Det medførte, at alle foreninger i store dele af sæsonen var på bagkant med leveringsplanerne og havde svært ved at levere de aftalte mængder til de aftalte tidspunkter, siger Kristian Løkke Kristensen.

Først hen imod slutningen af november lykkedes det at komme på omgangshøjde og få indhentet de leverancer, som man var kommet bagud.

I sidste halvdel af november var der stort set udsolgt af nobilis, og foreningerne leverede derfor kun i begrænset omfang til det sene eftermarked.

- For nordmannsgran var markedet igen i år presset, og afsætningen afhang ofte meget af de lokale muligheder, siger Kristian Løkke Kristensen.

Lærk plantet i et fremtidigt spor. En række i stedet for to er dog at foretrække. Foto: Ulrik Kragh Hansen

Sådan får skovejere en lønsom første flishugning

Plantetal og dermed træstørrelse har stor betydning for lønsomheden i flisproduktion. Små træer er dyre at håndtere. De skovede træer skal have en god størrelse – gerne en brysthøjdediameter omkring 14 centimeter.

Af Ulrik Kragh Hansen, skovfoged hos Skovdyrkerforeningen Nord-Østjylland.

I disse år er der meget fokus på at øge biomasseproduktionen i de danske skove.

Et af midlerne er tætte plantninger, der hurtigt udnytter hele produktionsarealet. En tæt plantning kræver tidlig tynding for at give plads til de gode træer, sådan at diametertilvæksten bliver sikret.

Spørgsmålet melder sig så – kan den øgede flisproduktion betale sig selv – eller er det skovejernes penge, varmeværkerne fyrer med?

Små træer giver dyrere håndtering

En lønsom flisproduktion kræver træer af en vis størrelse. Der gælder, at jo mindre

et træ er, desto dyrere er håndteringen i forhold til en rummeter produceret flis.

Mange skovejere har konstateret, at udtag af rødæl-ammetræer i skovrejsningsprojekter kan være en dyr affære. Rødæl skal nemlig hurtigt ud af løvtræskulturerne for ikke at skade bestandstræer som eg, bøg og ær.

Helt galt går det, hvis ammetræerne er spredt ud over hele arealet som enkeltræindblanding. Det er nemmere at styre, når ammetræerne er indblandet i rene rækker.

Træets størrelse har betydning

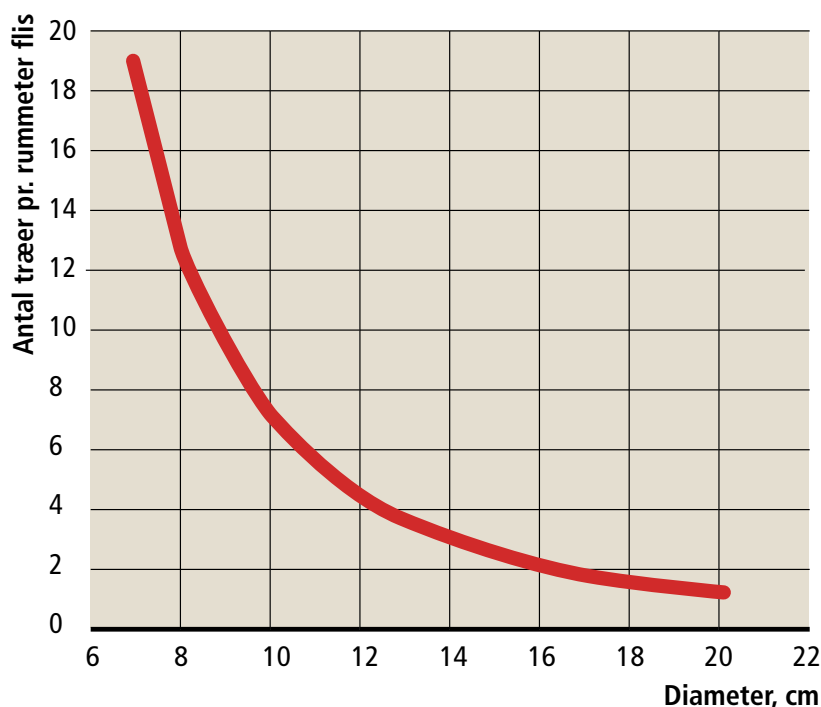
Det er ikke kun dækningsbidraget i selve flisoperationen, der afhænger af de fæl-

dede træers størrelse. Træets størrelse har også betydning for, hvornår flisen kan betale plantningsomkostningen.

En tæt rødgranplantning på 1,5 meter gange 1,5 meter (4.444 planter pr. hektar) kræver tynding, når bevoksningen er otte til ni meter høj. Det er når gennemsnitsdiametere i brysthøjde er cirka ni centimeter.

Ved denne diameter skal der hele ni træer til at producere en rummeter flis (se figuren her på opslaget).

Er man heldig og får tyve kroner pr. rummeter flis, svarer det til 2,22 kroner pr. træ. Det er altså en operation, hvor indtægten kun ligger lige omkring den rene

Grafen viser antal træer i rødgran pr. rummeter flis ved forskellige diametre i brysthøjde. (Kilde: Skov-info nr. 18)

plantepris. Flisen kan altså ikke betale for plantningen.

Gennemsnitsdiametere i brysthøjde for tyndingstræet skal være op omkring 12-13 centimeter svarende til en planteafstand på cirka 1,75 meter gange 1,75 meter (3.265 planter pr. hektar) før flisen kan betale den marginale plantningsomkostning på fem kroner pr. træ.

Ved denne planteafstand ligger vi tæt på grænsen for hvor store knaster, de blivende træer vil producere og dermed kvaliteten på det producerede træ. Men vi er stadig på sikker grund.

Sådan produceres store træer til flis

Hvad kan vi så gøre for at producere store træer til den første flishugning?

Skovejere kan vælge sportræer med hurtig ungdomsvækst. Lærk er et oplagt valg, som ud over at være en meget hurtig starter også har den fordel, at den smider nålene om vinteren. Træer uden nåle kan fældes og flises i samme sæson. Den behøver ikke nødvendigvis at tørre hen over sommeren.

Derudover bør man vælge sporrækkeafstand uafhængig af rækkeafstanden i

den blivende bevoksning. Et fremtidigt spor bør være omkring fire meter bredt for at de store maskiner kan færdes uhindret uden at beskadige de blivende træer.

Selvom bestandstræerne i blokkene mellem sporene plantes med en rækkeafstand på 1,75 meter kræver det kun lidt omtanke at anlægge hver syvende række med to meter på begge sider. To meters afstand fra hugstrækken gør også, at sportræerne kan vokse sig større, inden der er behov for at fælde dem.

Sporindlæggelse, der kun omfatter hugst af én række, giver bedre arbejdsbetingelser. Maskinerne skal ikke køre oven i stødene, som de oftest kommer til, hvis der skal fældes to rækker for at få den ønskede sporbredde.

Sådan tyndes optimalt

Når så sporene er etableret, og der skal tyndes selektivt for første gang i den resterende bevoksning, er det vigtigt at overveje flere ting.

Rådet lyder at undgå at jage de små undertrykte træer. De fylder ikke meget i flisdynge. De er dyre at håndtere, og de gør minimal skade på de dominerende træer. Det kræver dog, at man vænner øjet til at se på, hvad der er sket oppe i kronerne og ikke fæstner sig ved, at de små stadig står efter tynding. Nogle små, tynde træer er maskinføreren dog nødt til at skove for at kunne komme til.

Man bør skove grove, skæve og tvegede træer blandt de dominerende træer. De fylder godt i stakken og det er ved denne operation, at tilvæksten lægges over på de kvalitetsmæssigt bedste træer. Inden for nåletræerne er det specielt grandis, douglas og sitkagran, hvor det er muligt at hæve kvaliteten betragteligt ved at skove blandt de store træer. I rødgran, som er mere formfast, er det sjældent de største træer, der er de kvalitetsmæssigt dårligste.

Konklusionen er, at skovejere ikke udelukkende skal fokusere på den størst mulige flisproduktion ved at plante meget tæt.

100 rummeter ekstra flis produceret hen over en omdrift ved anlæg af et højt plantetal vil være dyrt købt. Det er vigtigt, at de fældede flistræer har noget størrelse. De skal gerne have en brysthøjdediameter omkring 14 centimeter.

Skovfogedens råd til lønsom flisproduktion

- Vælg sportræer med hurtig ungdomsvækst. Lærk er et oplagt valg.
- Vælg sporrækkeafstand uafhængig af rækkeafstanden i den blivende bevoksning. Et fremtidigt spor bør være omkring fire meter bredt for at de store maskiner kan færdes uhindret.
- Spor, der kun omfatter hugst af én række, giver bedre arbejdsbetingelser.
- Undgå at jage de små undertrykte træer. De fylder ikke meget i flisdynge og er dyre at håndtere.
- Skov de grove, skæve og tvegede træer blandt de dominerende træer. De fylder godt i stakken. Samtidig flyttes tilvæksten over på de kvalitetsmæssigt bedste træer

Den ene af de tre nyetablerede søer. I løbet af den nye sæson vil vandstanden blive normaliseret.

Sjællandske padder har fået nye søer

Skovdyrkerne har etableret tre nye søer på Sjælland. Projektet er udført for Nationalpark Skjoldungernes Land, som ønsker at forbedre vilkårene for padder og andet dyreliv i området.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Blæsten bider, og regnen siler ned over markerne ved Kisserup på Midsjælland. Det er december, og skovfoged René Didriksen er i området, hvor Skovdyrkerne sidste sommer etablerede tre nye søer.

- Læg mærke til at vandstanden i søerne fortsat er lav, siger han og kigger langs en af søernes svagt hældende brinker.

Rene Didriksen er skovfoged og vildtforvalter ved Skovdyrkerne Øerne og har været tovholder på projektet.

Han forklarer, at de flade brinker skal skabe gode betingelser for dyrelivet. Hele baggrunden for at etablere søerne er nemlig at forbedre levestederne for pad-

der og andre dyr i området.

- På grund af den usædvanlige tørke sidste sommer vil der gå en vinter, inden at den normale vandstand er skabt i søerne. Men i løbet af det næste halve år vil det hele normaliseres, og brinkerne vil også gro til, siger skovfogeden.

Lodsejer ønsker mere natur

Lodsejeren er Berith Burkant. Hun er et naturmenneske, og det er baggrunden for, at hun har valgt at få etableret tre søer på sin jord.

- Jeg vil gerne gøre noget aktivt for at forbedre levestederne for frøer i området.

Projektet er en god måde for at få skabt mere natur og herlighedsværdi på vores ejendom, siger hun.

Hun har arbejdet med projektet tidligere. Allerede i 2015 blev der udført myndighedsbehandling, og alle godkendelser kom på plads. Men af forskellige årsager landede projektet dengang i skuffen.

Her i anden runde er Nationalpark Skjoldungernes Land gået ind i et samarbejde med lodsejeren og har finansieret projektet.

- Vi har vurderet, at vi kunne få meget natur ved at finansiere projektet i Kisserup, siger Thomas Vestergaard

Nielsen, der er projektkonsulent hos nationalparken.

Han uddyber, at der samtidig er god sammenhæng med de eksisterende vandhuller i nærområdet. Det skaber gode effekter for natur og dyreliv.

- Udover søerne har vi også fået hegnet området. Det vil nu blive græsset af med dexter-kvæg, siger Thomas Vestergaard Nielsen.

Tørke satte turbo på projektet

Nationalparken gik ind i projektet i foråret 2018 – og herefter tog det fart.

- Sagen var jo allerede køreklar fra tidligere. Så vi kunne rykke på det hurtigt. Samtidig kunne vi udnytte den tørre sommer. Tørken betød, at vi kunne køre i området helt uden at lave skader, fortæller René Didriksen.

Gravearbejdet gik i gang i juli måned, hvor andre holdt sommerferie.

- Kommunens biolog vurderede, at vi ikke ville forstyrre nogen biologisk værdi – hverken dyremæssigt eller yngelmæssigt. På grund af tørken kunne vi derfor gå i gang før end planlagt, siger han.

Selve gravearbejdet blev klarer på kun tre uger.

- Vi brugte en stor 22 ton gravemaskine. Derudover havde vi også to store dumpere og en dozer i gang. Der bliver altså flyttet meget jord, når sådan et maskinsæt først kommer i gang, siger René Didriksen.

Projektet blev også speedet op på grund af de gode forhold, som tørken skabte.

- Sådan et projekt her ville nemt have været 25 procent længere, hvis det regnede og var dårligt føre, forklarer han.

Dygtige maskinførere

Ifølge René Didriksen er det altafgørende, at maskinføreren er god til at designe og grave, sådan at søerne falder naturligt ind i landskabet.

Vi har et tæt samarbejde med vores entreprenører. Hver maskinfører har sin egen måde at grave og designe på. Derfor er det vigtigt at involvere sig meget i gravearbejdet, sådan at designet bliver rigtigt, siger René Didriksen.

Han advarer imod de såkaldte entreprenørhuller.

- Desværre har jeg sommetider set

lodsejere, der har fået gravet en sø, som er et dybt rundt eller firkantet vandhul med næsten lodrette brinker. Det dur simpelthen ikke. Et godt resultat kræver, at man benytter mandskab med tilstrækkeligt knowhow og kreativitet til at få skabt gode levesteder for dyre- og planteliv. Når vi er i naturen, så skal der være noget dynamik og noget liv, siger skovfogeden.

Strikse krav til deponi af jord

Der var meget strikse regler for søprojektet i Kisserup. Området er omfattet af naturbeskyttelsesloven, og det er også landskabsfredet. Der skulle både hentes en tilladelse hos kommunen, og der skulle også en fredningstilladelse på plads.

- På grund af landskabsfredningen måtte vi ikke ændre på terrænet, og vi måtte maksimalt udlægge overskudsjord i 10 centimeter. Derfor skulle vi finde ikke mindre end to og en halv hektar til at komme af med jorden fra søerne, siger han.

Den helt store udfordring har netop været at løse udfordringen med jorddeponi.

- Det krævede mange møder, men vi fandt en løsning, og vi kom godt i land med det. På grund af den knastørre jord, kan man stort set ikke se, at der har været tonstunge entreprenørmaskiner i arbejde, siger han.

Naturen skal gå sin gang

Lodsejer Berith Burkant er glad for projektet og for samarbejdet med Skovdyrkerne og nationalparken.

- Det er gået lige efter bogen. Skovdyrkerne har udført et godt stykke arbejde. Udfordringerne har til tider været at få love og regler til at spille sammen med praksis, men vi nåede fint i land med det hele, siger Berith Burkant.

Fremadrettet er der nu kun tilbage at lade naturen gå sin gang.

- Der er ikke flere opgaver derude. Nu venter vi på, at dyr og planter indtager søerne. Til foråret vil det naturlige dyreliv indfinde sig i søerne, siger lodsejeren.

René Didriksen vurderer, at søerne kan passe sig selv de næste fem til ti år, hvorefter det kan blive nødvendigt med en oprensning for at holde tilstrækkeligt med vand i søerne.

- Vi har arbejdet meget med at skabe et naturligt design og flade brinker for at skabe optimale forhold for padderne, siger skovfoged og vildtforvalter René Didriksen

Der er lagt sten på brinkerne, som bidrager til et naturligt udseende.

I løbet af den nye sæson vil brinkerne gro til, og søerne vil falde naturligt ind i landskabet

Gode muligheder for tilskud til nye søer

En attraktiv tilskudspulje sikrer, at landmænd og andre lodsejere kan etablere vandhuller eller små søer med beskeden egenbetaling. Skovdyrkerne hjælper gerne med projektet.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Det er en attraktiv tilskudsordning. Den er lige til at gå til uden alt for meget administration.

Sådan lyder det fra René Didriksen om en pulje, som er målrettet etablering af vandhuller og søer i det åbne land.

- Der er ikke mange, der er opmærksomme på mulighederne. Men jeg har brugt puljen flittigt og har lavet mange projekter for landmænd og lodsejere på Sjælland. Har man jord og ønsker at skabe en lille sø, så kan man ansøge om støtte fra puljen, siger René Didriksen, skovfoged og vildtforvalter ved Skovdyrkerne Øerne på Sjælland.

Han fortæller, at Naturstyrelsen administrerer puljen, der er finansieret af jagt- og tegnsmidler.

- Der er ansøgningsfrist en gang om året, og vi kan typisk søge 15.000 kroner i støtte pr. vandhul. Der kan etableres op til fem huller pr. lodsejer om året, oplyser han.

Beskeden egenbetaling

Skovfogeden forklarer, at tilskuddet gør det muligt at få etableret en lille sø på sin ejendom med kun en lille egenbetaling.

Han skitserer et helt generelt eksempel, hvor en lodsejer ønsker en sø på 1000 kvadratmeter.

- Er der en naturlig lavning i landskabet, hvor det er nemt at etablere søen og aflægge jorden – så vil sådan et projekt kunne udføres i omegnen af 30.000 til 40.000 kroner i alt. Som lodsejer får du

René Didriksen opfordrer landmænd og andre lodsejere til at benytte tilskudsmulighederne til etablering af vandhuller og små søer i det åbne land.

15.000 kroner i tilskud.

- Det betyder altså, at du med en egenbetaling på 15.000 til 20.000 kroner kan få skabt bedre herlighedsværdi og mere natur på din ejendom, siger René Didriksen.

Skovfogeden gør det samtidig klart, at udgiften varierer alt efter beliggenhed, tilkørselsforhold og så videre. Det er vigtigt, at det færdige projekt falder natur-

ligt ind i landskabet.

- Jeg lavede eksempelvis en sø på 1500 kvadratmeter ude ved Lammefjorden. Det var på en fuldstændig flad mark på noget gammel havbund. Der måtte vi køre jorden længere væk. Det projekt løb op i cirka 80.000 kroner alt i alt, siger han.

Tag det hele med

René Didriksen opfordrer lodsejere til at søge på flere projekter samtidig, hvis det er relevant.

- Når jeg er ude ved en lodsejer, så spørger jeg altid om der kan være flere steder, hvor man med tiden ønsker at etablere vandhuller. Myndighedsbehandlingen i kommunen med landzonetilladelsen gælder nemlig tre år frem. Så kan man lige så godt tage det potentielle ekstra vandhul med fra starten i den samme ansøgning, siger han.

Samtidig skal alle forhold med i ansøgningen i første omgang.

- Hvis en lodsejer vil sætte krebs ud i sin nye sø, så skal man huske at ansøge om det. Hvis man vil plante tæt ved søen, så skal man huske det i ansøgningen. Det er vigtigt at få sådanne forhold beskrevet i ansøgningen helt fra starten – for ellers er der ofte forbud, siger han.

Nationalparkerne støtter også projekter

Lodsejere i nationalparker har også andre muligheder for støtte til naturprojekter. Nationalparkerne bliver hvert år tilgode-

Søen på billedet er fra Kisserup-området på Sjælland. Den er blevet oprenset for få år siden og kan ses fra lodsejerens stuehus. Den bidrager nu til øget ejerglæde og herlighedsværdi.

set på finansloven med en pose penge til eksempelvis naturprojekter.

Det er disse midler, som Nationalpark Skjoldungernes Land benyttede til at støtte sø-projektet i Kisserup, oplyser Thomas Vestergaard Nielsen, der er projektkonsulent hos nationalparken.

- Vi er hele tiden på udkig efter nye spændende projekter, som vi kan hjælpe med at realisere. Lodsejerne skal endelig henvende sig, hvis de har ideer eller konkrete projekter – så tager vi et kig på det, siger han.

Høj succesrate med ansøgninger

Når det gælder puljen under Naturstyrelsen, oplever René Didriksen høj succesrate.

- Det er meget sjældent, at vi har fået afslag. Jeg kan faktisk ikke mindes mere

Om tilskudsordningen

- Siden 2003 er en del af jagttegsmidlerne anvendt som tilskud til etablering af mindre vådområder
- Overordnet vil projekterne blive prioriteret efter biologisk værdi
- Afhængig af antallet af ansøgere og godkendte projekter vil tilskuddet være mellem 12.000 og 15.000 kroner pr. projekt
- Der kan maksimalt søges om tilskud til fem projekter pr. ejendom pr. år
- Ordningen administreres af Naturstyrelsen, og der er ansøgningsfrist en gang årligt
- Skovdyrkerne hjælper gerne med at projektere og ansøge for lodsejere

end et par enkelte afslag. Det var fordi, at der var projekteret i sårbar natur, siger han.

- Men det afhænger selvfølgelig også af hvor mange, der ansøger det enkelte år. Er der mange ansøgere, bliver projekterne prioriteret, tilføjer han.

Han opfordrer landmænd til at overveje muligheden for tilskud til etablering af vandhuller og små søer.

- Jeg opfordrer bestemt til, at landmænd og andre lodsejere overvejer at lave små biotoper i lavninger, hvor man alligevel skal kæmpe med at dræne jorden for at holde den dyrkbar. Flere af de søer, jeg har etableret, kan ses fra lodsejernes stuehuse. Det giver ejerglæde, og det har en positiv effekt på ejendomsværdien, siger skovfogeden.

SØG I VORES ARKIV

I alle situationer: brænde, skovarbejde...

Tidsskrifter og bøger om skovbrug

Denne hjemmeside summer et stort udvalg af tidsskrifter og bøger om dansk skovbrug gennem hundrede år. Tidsskriftene er opdelt i årgang eller bind, og hver årgang er som regel opdelt i enkelte hæfter. Hjemmesiden rummer de nyeste udgaver af tidsskriftene, det de aller nyeste udgaver lægges ud med en vis forsinkelse. Bøgerne ligger i en eller flere filer, afhængigt af størrelse. Alt materialet ligger som pdf-filer som kan printes ud. Brugeren af hjemmesiden er gratis for alle.

Skoven
Skoven rummer kortene, aktuelle artikler relevant til skovbruget

DST
DST nummer lægges artikler af forskere om skovbrug

Det Forstlige Forsøgsvæsen
Bøger om skovbrug

Den nye webside *skovbruksviden.dk* samler litteratur om skovbruget.

Skovdyrkerne støtter op om ny webportal

En ny webside med litteratur om skovbrug er åbnet. Indholdet er gratis og kan bruges af alle med interesse for skovbrug. Skovdyrkerne støtter siden.

Af Jens Mathiasen

Skovbruksviden.dk. Sådan hedder en ny hjemmeside, som samler bøger og tidsskrifter indenfor skovbrug.

Det er Dansk Skovforening, som har udviklet siden, og Skovdyrkerne støtter projektet sammen med andre interessenter.

Ideen er at få samlet fagligt litteratur digitalt.

- Især de yngre generationer er vant til at finde information på nettet. Papirbaseret litteratur bruges i stadig mindre omfang. Derfor er det besluttet at etablere denne database, som skal rumme tidsskrifter og bøger om dansk skovbrug, lyder begrundelsen.

Siden er gratis at bruge, og indholdet er tilgængeligt for alle.

Målgruppen er praktikere indenfor skovbruget, studerende, forskere og generelt alle med interesse for dansk skovbrug.

Udvides i løbet af vinteren

Der er lige nu 350 hæfter af Skoven, Det forstlige Forsøgsvæsen og Skovdyrkeren. Mængden af litteratur vil blive øget kraftigt i løbet af vinteren og foråret, oplyser Dansk Skovforening.

Litteraturen findes som pdf-filer, der kan læses på skærmen. Der kan printes sider, og filen kan gemmes på computeren. Materialet må ikke videresælges.

Skovforeningen fungerer som dagligt sekretariat for den nye portal.

Siden kan besøges på www.skovbruksviden.dk.

Vildsvinehegn koster cirka 30 millioner kroner

Efter en udbudsproces er den entreprenør, som skal sætte vildsvinehegnet op langs den dansk-tyske grænse, fundet. Det skriver Naturstyrelsen, som er byggherre på hegnet.

Det er det Fredericia-baserede firma SER Hegn A/S, som har vundet udbuddet.

- SER Hegn gav det bedste tilbud. Derfor har vi tilbudt dem opgaven, siger skovrider Bent Rasmussen, der er skovrider hos Naturstyrelsen.

Det nye vildsvinehegn bliver bygget i år. Prisen bliver over 30 millioner kroner, oplyser Naturstyrelsen. Foto: Colourbox.

Tilbudsvurderingen fra SER Hegn til opsætningen af hegnet lød på 30,4 millioner kroner. De endelige omkostninger ved opsætningen af hegnet bliver dog højere, da der til beløbet kommer en række udgifter til andre afledte omkostninger, oplyser styrelsen.

Vildsvinehegnet bliver et kraftigt stålmattehegn, som er halvanden meter højt og går en halv meter ned under jorden. Der vil være permanente åbninger i hegnet, hvor der nu er Schengen grænseovergange, og hvor der er større krydsende vandløb. Der bliver i alt 20 permanente åbninger på den knapt 70 kilometer lange strækning.

Vildsvinehegnet forventes at stå færdigt i efteråret 2019.

Staten bytter sig til mere skov

Indbyggerne i Horsens får ny bynær skov. Miljø- og Fødevareministeriet og Horsens Kommune har byttet, sådan at Naturstyrelsen overtager 38 hektar jord, mens kommunen overtager gården Rugballegård og 15 hektar tilhørende jord. Det skriver Naturstyrelsen.

Byttehandlen betyder, at der vil blive rejst ny skov på den tidligere landbrugsjord, som nu skal beskytte grundvand og give friluftsoplevelser til borgerne. Den nye skov ligger i tilknytning til kommunens skov Åbjergskoven og statsskoven Rugballegård Skov mellem Horsens og Hatting.

- Byttehandlen er en win-win situation for både lokalområdet og naturen. Det er en fornøjelse, at vi kan samarbejde med Horsens Kommune og Horsens Vand om at rejse ny skov tæt på byen, siger miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen.

Horsens Vand har fire drikkevandsboringer, hvoraf den ene ligger i området mellem Horsens og Hatting, hvor der nu skal rejses skov.

Preben Øland og Johnny Freundt instruerer fra jorden. Hvert eneste snit skal lægges rigtigt, og samtidig skal sikkerheden være i orden.

Sydjyske egetoppe skal genopbygge hollandsk skib

Hollandsk virksomhed har opkøbt krumme egestykker og grenvinkler til genopbygning af et gammelt skib. Skovdyrkerforeningen Syd leverede træet. Nu er ukurant træ fra cirka 20 sydjyske egetoppe sendt til Holland.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Tyve meter egestamme adskiller Jonas Østerby fra skovbunden. Han retter lidt på livlinen om livet.

Fra trætoppen rykker han et par gange i sin motorsav og sender sværdet igennem en kævle på størrelse med et lårben.

Et øjeblik senere suser kævlen ned igennem bevoksningen på Trelde Næs ved Fredericia.

Den rammer skovbunden med et so-lidt bump.

- Perfekt. Det lød helt rigtigt, da den landede. Ingen skader i træet, råber Preben Øland op til toppen af egekronen, hvor træklatreren gør klar til den næste.

Fra jorden guider Preben Øland. Det er vigtigt, at de helt rigtige snit lægges på hver eneste krumme kævle.

Fra lav til høj værdi

Skovdyrkerforeningen Syd har formidlet træet til opkøber Preben Øland. Opkøbe-

ren samarbejder med en hollandsk virksomhed, som skal bruge træet til skibsrestaurering.

- Det hele begyndte med, at jeg fik en henvendelse fra skovejeren. Han ønskede at få tyndet ud i gamle ege på cirka fire hektar. Det lykkedes at få egetræet afsat til et skibsprojekt. Det betyder, at toppene også skal bruges. Det er en stor gevinst for skovejeren, siger Jesper Nørgaard Petersen, der er skovfoged ved ➔

Preben Øland forklarer, at det er nødvendigt at sende en mand til tops for at hente de krumme kævler ned. Vælter man træerne med motorsav, risikerer man at ødelægge de brugbare kævler og trævinkler. Bagerst ses Johnny Freundt fra klatremanden.dk.

- ➔ Skovdyrkerforeningen Syd. Han er ansvarlig for projektet.

Toppene af egetræer afsættes normalt som flis og ligger nederst i klassificering og afregningspris.

Helt anderledes er det med de krumme og ukurante træeffekter, som skæres ned fra trætoppene i egebevoksningen på Trelde Næs.

- De krumme kævler og vinkler afsættes som et højværdiprodukt. Træet er specielt udvalgt og godkendt af den hollandske virksomhed, fortæller Jesper Nørgaard Petersen.

Bestillingen lyder på vinkler og krumme egekævler fra cirka 20 egetoppe. Skovfogeden glæder sig over, at det er muligt at skabe høj værdi for ejeren.

- Det er jo interessant, at vi kan producere kvalitetstræ fra toppene, som ellers bare var hugget i flis. Det giver stor tilfredsstillelse – og selvfølgelig også en fornuftig afregning til ejeren. Toppene indbringer cirka fire gange mere i afregning,

end hvis de var blevet til flis, siger Jesper Nørgaard Petersen.

Topkapning er nødvendig

Træeffekterne skal hentes ned ved hjælp af topkapning. Det er nødvendigt for at få effekterne ned uden skader.

- Hvis vi væltede egetræerne med motorsav, ville vi ødelægge en stor del af de vinkler og krumninger, som skal bruges. Derfor er vi nødt til at sende en mand til tops for at få kævlerne ned en efter en, forklarer Preben Øland.

Arbejdet er tidskrævende.

- En egekrone kan sommetider skæres

ned på en times tid. Andre gange når vi tre kroner på en arbejdsdag. Det varierer meget. Men det tager den tid, det tager. Vi kan ikke gå på kompromis med sikkerheden, siger han.

Til gammelt skib

Den hollandske virksomhed skal bruge træet til restaurering af et gammelt skib. Det stiller helt særlige krav.

- Det er træ fra egenes toppe, vi bruger. Det er grenvinkler og krumme stykker i forskellige dimatre. Træeffekterne skal blandt andet bruges som spanter på det gamle skib. Derfor har vi blandt andet brug for træ, der krummer i

nogenlunde samme bløde vinkler som selve skibet, forklarer Preben Øland.

Skovdyrkerforeningen Syd har formidlet træet til Preben Øland.

Træet fra Trelde Næs skal bruges til at genopbygge det hollandske skib EB15, som ses på billedet

Der er en særlig grund til, at Preben Øland opkøber egetræ fra Trelde Næs.

- Jeg har arbejdet med det hollandske firma i årevis. Her stiller man store kvalitetskrav til træet – og den kvalitet kan vi få på Trelde Næs. Jorden er leret, og her er perfekte forhold til eg og løvtræ, siger han.

Han fremhæver også, at skiftende skovfogeder har passet godt træerne.

- Skoven, vi står i nu, har været plejet i generationer af ganske få folk. Træerne er blevet passet med kærlighed og omhu i mange år. Derfor er det en fornøjelse at komme her og se de sunde træer og den høje kvalitet, som træet har her i skoven, siger Preben Øland.

Faglige vurderinger fra jorden

I toppen af den tyve meter høje eg fortsætter Jonas Østerby med at skære kronen ned stykke for stykke.

- Preben, hvad vil du med den her. Skal den tages ved basen, råber han ned til Preben Øland og peger på en egekægle.

- Ja, gør det. Så får vi et stykke med et godt knæ, råber Preben Øland tilbage til egetoppen.

Motorsaven knurrer – og et øjeblik senere drøner endnu et tungt stykke egetræ igennem nabotræernes efterårsløv og rammer jorden med et bump.

- Sådan. Endnu et fint stykke, siger Preben Øland.

De faglige vurderinger på jorden fortsætter. Der bliver kigget og vurderet. Trævinklerne er vigtige og hver eneste kægle skal skæres helt korrekt.

Alligevel er der sommetider overraskelser, når kævlerne lander på jorden.

- Jeg kan se noget fra jorden, men ikke alt. Nogle gange viser det sig, at egestykkerne slår sig på en anden måde, end jeg forventede. Det kan vi først se, når vi får dem ned, forklarer Preben Øland.

Sikkerheden er det vigtigste

Fra jorden holder Johnny Freundt et vågnet øje med Jonas Østerbys sikkerhed i trækronen. Johnny Freundt er indehaver af firmaet klatremanden.dk og har Jonas

Det er bløde vinkler, der skal bruges.

Sikkerheden er vigtig, når man som Jonas Østerby skærer egetoppe ned fra tyve meters højde.

Østerby på lønningslisten.

Sikkerheden er det vigtigste, når man arbejder i trækronerne. Fejler man i 20 meters højde, risikerer man at være handicappet, når man slår øjnene op igen.

- Husk at flytte linen – og næste gang får du saven ud, når kævlen begynder at give sig, instruerer Johnny Freundt.

Han tilføjer, at den unge mand i egetoppen er jernstærk. Faktisk er han modbydelig stærk.

- Men jeg prøver at lære ham, at det ikke handler om kræfter. Det handler om teknik, når man arbejder deroppe. Det skal han lære. Knøsen har jo kun været hos mig i fire år, så han er jo stadig bare en roadie, siger Johnny Freundt og smiler.

Johnny Freundt har selv arbejdet med topkapning i alle afskygninger de seneste 30 år. Han har aldrig frygtet højderne i kronerne.

På spørgsmålet om det aldrig er gået galt, kommer et hurtigt svar.

- Jeg røg ned fra 20 meters højde for nogle år siden. Jeg brækkede et par ribben ved faldet. Det var ikke så meget det fysiske, der gjorde ondt. Det gjorde mere ondt at indse, at jeg havde lavet sådan en fejl. Det var det værste, siger han.

Lettet træklatter

Efter et par timer i egekronen har Jonas Østerby sendt den sidste kægle til jorden. Han klatrer ned ad egestammen, som stadig står tilbage.

Han er lettet, da han når jorden.

- Det er altid rart, når det går godt. Det har det nu altid gjort. Men der er jo en risiko, når man klatrer tyve meter op i en egetop og skærer den ned, siger han.

Jonas Østerby er uddannet tømrer, men han fik lyst til at prøve kræfter med noget andet. Derfor tog han kurser på Skovskolen og arbejder nu jævnligt sammen med træklatter Johnny Freundt.

Efter projektet på Trelde Næs blev trævinklerne og de krumme kævler fra egetoppene pakket i containere og leveret til det hollandske firma med lastbil.

Det regulære egetræ fra projektet er solgt til en dansk gulvfabrikant.

Skovdyrkerne leverer solidt økonomisk årsresultat

Efter udfordringer i forrige regnskabsår lykkedes det de fem skovdyrkerforeninger at rette økonomien op i regnskabsåret 2017/2018. Ikke mindst på grund af en flot indsats af medarbejderne er der igen sorte tal i alle foreningerne.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skovdyrkerne forbedrede økonomien markant i det seneste regnskabsår. Faktisk leverede foreningerne samlet set det bedste resultat i fire år – og der var sorte tal hos alle fem foreninger i 2017/2018.

- De gode resultater er opnået på grund af gode markedsforhold for råtræ og flis - og ikke mindst en meget flot indsats af Skovdyrkernes medarbejdere, fremhæves det i årsberetningen for Skovdyrkerne for 2017/2018.

Af beretningen fremgår det, at antallet af medarbejdere i perioden er reduceret med otte procent. Med andre ord har medarbejderne udført en flot ind-

sats og har kørt noget længere på literen. Derudover har de gennemførte projekter og aktiviteter haft større værdi.

Stigende omsætning

På tværs af de fem foreninger ender året med et samlet resultat på 3,7 millioner kroner. Det er en fremgang på 9,7 millioner kroner i forhold til året før.

Omsætningen lander på 533 millioner kroner. Det svarer til en omsætningsstigning på 3,5 procent.

Resultaterne er opnået, selvom nogle foreninger har oplevet en mindre nedgang i medlemsareal og har været udfordret af

vejret samt af markederne for nogle af skovens produkter.

Våd efterår og ekstrem tørke

I hele regnskabsperioden spillede vejret en afgørende rolle for skovejerne og dermed også for Skovdyrkernes aktiviteter, fremgår det af beretningen.

I efteråret 2017 vanskeliggjorde store mængder nedbør hugst og udkørsel af effekter og flis fra skovene. Nedbøren betød også, at klippegrønt- og juletræssæsonen blev 'bøvlet'. I foråret 2018 og hen over sommeren blev landet udsat for den mest alvorlige tørkeperiode i mands minde.

For Skovdyrkernes medlemmer er situationen alvorlig. Det gælder især, hvis man også driver landbrug. Foruden de direkte tab som følge af planteafgang, vil der kunne måles betydelige tilvæksttab og alvorlige kvalitetsforringelser på den lange bane.

På positivsiden sikrede tørken, at det henover foråret og sommeren var usædvanligt godt føre i skovene. Skovningsmaskiner, flishuggere og ud-

Skovdyrkerne kom styrket ud af det seneste regnskabsår. Gode priser på råtræ og en flot indsats af medarbejderne er to vigtige årsager.

kørselsmaskiner kunne derfor færdes stort set overalt. Så der har været meget gang i skovningsaktiviteten i den sidste del af regnskabsperioden.

Da råtræ og flis er de bærende forretningsområder i alle foreningerne har det haft en særskilt positiv indvirkning på foreningernes driftsresultater. Skovdyrkerne tegner sig i dag for næsten en sjettedel af den estimerede årshugst i de danske skove.

Øerne kom stærkt igen

Den største af de fem lokale skovdyrkerforeninger, Skovdyrkerne Øerne, stod også for den største fremgang. Resultatet for regnskabsåret lander på den gode side af en million kroner. Det er et stærkt signal om, at de vanskeligheder, der fulgte af fusionen i 2016 mellem de tidligere foreninger Øst og Fyn, nu er overvundet.

I de fire andre jyske foreninger udviklede 2017/2018 sig også positivt, selvom der var udfordringer. I Skovdyrkerforeningen Midt kan man glæde sig over, at man nu også økonomisk er på den anden side af fusionen i 2015. Foreningen leverede et pænt overskud – selv efter en noget skuffende klippegrøntsæson.

Også i Skovdyrkerforeningen Vestjylland og i Skovdyrkerforeningen Syd er der tilfredshed med årets regnskabs-

Skovdyrkerens nøgletal

	Regnskabsåret 2017/2018	Regnskabsåret 2016/2017
Medlemmer	4.700	4.850
Tilknyttet areal	85.000 ha	87.000 ha
Ansatte	90	97
Omsætning	533 mio. kr.	515 mio. kr.
Resultat	3,7 mio. kr.	-6 mio. kr.

resultater. Begge foreninger ser tilbage på et år med et meget højt aktivitetsniveau på rådgivning, entrepris og på handel. Der er skovet op til 50 procent mere nåletræ end i et normalt år. Både juletræer og klippegrønt blev afviklet ganske fornuftigt på trods af de vanskelige markedsforhold.

Perioden har været mere turbulent i Skovdyrkerforeningen Nord-Østjylland. På grund af relativt store underskud i de seneste to regnskabsår besluttede bestyrelsen i efteråret 2017 en turn-around-plan, hvor medarbejderstyrken blev tilpasset. En solid indsats fra de resterende medarbejdere blev kombineret med god aktivitet og afsætning på råtræ og flis. Det betød, at man fastholdt omsætningen på niveau med året før, og at man kunne lande et beskedent overskud.

Politisk arbejde

Skovdyrkerne har også været aktive i det politiske arbejde. I 2017/2018 fokuserede

de det skovpolitiske arbejde især på det nationale skovprogram, den reviderede stormfaldslov og på skovens rolle i den grønne omstilling.

Skovdyrkerne er også aktive i partnerskabet Træ til Energi (TTE), hvis erklærede mål er at fremme den skovbaserede biomasse i den grønne omstilling. Arbejdet finansieres af Dansk Skovforening, HedeDanmark og Skovdyrkerne i fællesskab.

Publikationen Anvendelse af hybridlærk som ammetræ – betydningen for produktion af træ til energi, som Træ Til Energi har udgivet, er et konkret resultat af arbejdet.

Værdi til medlemmerne

Når det gælder antal medlemmer og areal, er der grund til opmærksomhed. Opgørelserne viser fald. Medlemstallet er faldet med tre procent og arealet er faldet med to procent.

- En svag årlig nedgang i medlemstallet bekymrer os ikke. Det er et udtryk for den generelle strukturudvikling i jordbrugssektoren. Derimod er Skovdyrkerne ikke tilfredse med, at det medlemsejede areal falder. Det gælder, uanset hvor beskedent det er, og hvor meget der skyldes tilfældigheder, fremgår det af beretningen.

Det fastslås også, at Skovdyrkerne i det kommende år vil gøre en særlig indsats for at fastholde og styrke medlemsgrundlaget og øge arealbasen igen.

- Med den gode udvikling i det forgangne år – både organisatorisk og økonomisk – går Skovdyrkerne styrket ind i et nyt regnskabsår. Vi vil lægge os i selen for at udføre vores vigtigste opgave – nemlig at skabe værdi for vores medlemmer, slutter beretningen.

Skovdyrkerens årsberetning 2017/2018 ligger på Skovdyrkerens hjemmeside. I beretningen er det muligt at læse mere om aktiviteterne i løbet af året.

Den findes på følgende adresse: www.skovdyrkerne.dk/om-os/mere-om-skovdyrkerne/

Flis er et af de bærende forretningsområder i alle foreningerne.

